

## UZASADNIENIE

Zaskarżonym wyrokiem z dnia 12 października 2021 roku Sąd Rejonowy dla Łodzi - Widzewa w Łodzi w sprawie z powództwa W. M. (M.) przeciwko Miejskiemu Centrum Medycznemu im. dr K. J. w Ł. o ustalenie wysokości świadczeń (ukształtowanie stosunku prawnego):

1. ustalił, że w okresie od 1 czerwca 2020 roku do dnia 19 marca 2021 roku stawka czynszu najmu stała wynikająca z łączącej strony umowy najmu z dnia 20 marca 2018 roku o nr (...) wynosić będzie 30,30 zł netto za 1 m<sup>2</sup>, to jest miesięczny czynsz netto będzie wynosił (33 m<sup>2</sup> x 30,30 zł) 999,90 zł netto, powiększony o należny podatek od towarów i usług (podatek VAT);
2. oddalił powództwo w pozostałej części;
3. nie obciążył strony pozwanej obowiązkiem zwrotu kosztów postępowania należnych powodowi.

Strona pozwana zaskarżyła powyższy wyrok w części uwzględniającej powództwo, tj. w zakresie pkt. 1 sentencji. Zaskarżonemu orzeczeniu apelujący zarzucił:

1. naruszenie przepisów postępowania, mające istotny wpływ na treść rozstrzygnięcia, w postaci art. 233 § 1 k.p.c. poprzez nierozpoznanie istoty sprawy polegające na nieustaleniu, czy udzielone wsparcie z zakresu tarczy antykryzysowej w kwocie 979.511,17 PLN nie wyłącza zastosowania sądowej zmiany treści stosunku prawnego z uwagi na brak przesłanki rażącej straty powoda – co z kolei doprowadziło do zastosowania art. 357<sup>1</sup> § 1 k.c.
2. naruszenie przepisów postępowania, mające istotny wpływ na treść rozstrzygnięcia, w postaci art. 233 § 1 k.p.c., poprzez dowolną a nie swobodną ocenę dowodu, poprzez pominięcie w toku rozważań dotyczących zastosowania art. 357<sup>1</sup> § 1 k.p.c. okoliczności wynikających z przyznania pomocy publicznej w ramach tzw. tarczy antykryzysowej w kwocie 979.511,17 PLN i oparcie się dla ustalenia sytuacji ekonomicznej powoda wyłącznie na przedłożonych przez powoda bilansach, które nie uwzględniały w całości udzielonej pomocy publicznej;
3. zarzut obrazy przepisów prawa materialnego w postaci art. 357<sup>1</sup> § 1 k.c. poprzez ich zastosowanie w sytuacji, gdy powód uzyskał wsparcie finansowe w ramach tzw. tarcz antykryzysowych w kwocie 979.511,17 PLN, co spowodowało, że spełnienie świadczenia nie wiąże się z nadmiernymi trudnościami lub rażąca stratą.

W konkluzji apelujący wniósł o zmianę zaskarżonego wyroku i oddalenie powództwa.

W odpowiedzi na apelację powód wniósł o jej oddalenie w całości oraz o zasądzenie od pozwanego na rzecz powoda zwrotu kosztów postępowania apelacyjnego, w tym kosztów zastępstwa procesowego według norm przepisanych.

### **Sąd Okręgowy zważył, co następuje:**

Apelacja pozwanego nie jest zasadna.

Na wstępie należy wskazać, iż Sąd Okręgowy podziela i przyjmuje za własne poczynione przez Sąd I instancji ustalenia faktyczne.

Odnosząc się do zarzutu, wprawdzie nie wprost sformułowanego jako naruszenie art. art. 386 § 4 k.p.c., jednakże kwestionującego nierozpoznanie istoty sprawy, należy wskazać, że pojęcie „istoty sprawy”, o którym mowa w art. 386 § 4 k.p.c., dotyczy jej aspektu materialno-prawnego. W orzecznictwie Sądu Najwyższego przyjmuje się jednolicie, że do nie rozpoznania istoty sprawy dochodzi wówczas, gdy rozstrzygnięcie Sądu I instancji nie odnosi się do tego, co było przedmiotem sprawy. W szczególności chodzi zaś tutaj o różnego rodzaju zaniedbania, które w ogólnym rozrachunku

polegają na zaniechaniu zbadania materialnej podstawy żądania albo pominięciu merytorycznych zarzutów stron przy jednoczesnym bezpodstawnym przyjęciu, że istnieje przesłanka materialno-prawna lub procesowa unicestwiająca roszczenie (por. wyrok SN z dnia 9 stycznia 1936 r., C 1839/36, Zb. Orz. 1936, poz. 315; postanowienia SN z dnia 23 września 1998 r., II CKN 897/97, opubl. OSNC Nr 1/1999 poz. 22; z dnia 15 lipca 1998 r., II CKN 838/97, opubl. baza prawna LEX Nr 50750; z dnia 3 lutego 1999 r., III CKN 151/98, opubl. baza prawna LEX Nr 519260 oraz wyroki SN z dnia 12 lutego 2002 r., I CKN 486/00, opubl. OSP Nr 3/2003 poz. 36; z dnia 21 października 2005 r., III CK 161/05, opubl. baza prawna LEX Nr 178635.; z dnia 12 listopada 2007 r., I PK 140/07, opubl. OSNP Nr 1-2/2009 poz. 2 oraz wyrok Sądu Apelacyjnego w Warszawie z dnia 19 grudnia 2007 r., I ACa 209/06, opubl. baza prawna LEX nr 516551 i wyrok Sądu Apelacyjnego w Białymstoku z dnia 8 listopada 2012 r. sygn. I ACa 486/12). Inaczej mówiąc „nierozpoznanie istoty sprawy” oznacza uchybienie procesowe sądu I instancji polegające na całkowitym zaniechaniu wyjaśnienia istoty lub treści spornego stosunku prawnego, przez co rozumie się nie wnikięcie w podstawę merytoryczną dochodzonego roszczenia, a w konsekwencji pominięcie tej podstawy przy rozstrzygnięciu sprawy. Oceny, czy Sąd I instancji rozpoznał istotę sprawy, dokonuje się zaś na podstawie analizy żądań wniosku, stanowisk stron i przepisów prawa materialnego stanowiących podstawę rozstrzygnięcia.

Przekładając powyższe rozważania na grunt rozpoznawanej sprawy należy stwierdzić, że Sąd Rejonowy, wydając zaskarżone rozstrzygnięcie, nie zaniechał zbadania materialnej podstawy żądania. Na podstawie przedłożonego przez strony materiału dowodowego, Sąd ten dokonał prawidłowego ustalenia stanu faktycznego na podstawie analizy przeprowadzonych dowodów i zbadał materialną podstawę żądania, rozważył wszelkie zarzuty pozwanego oraz przeprowadził kompleksową ocenę materiału dowodowego przedstawionego przez strony. Sąd Rejonowy nie pominął okoliczności uzyskania przez powoda pomocy publicznej w ramach tzw. tarcz antykryzysowych, a jedynie nie nadał jej takiego znaczenia, jakiego oczekiwał pozwany, co jednak nie stanowi naruszenia. Wobec powyższego wolno powiedzieć, że Sąd Rejonowy dokonał zbadania podstawy materialnej żądania i prawidłowej oceny zarzutów merytorycznych.

Zarzut naruszenia art. 233 § 1 k.p.c. nie zasługiwał na uwzględnienie.

Formułując zarzut uchybienia art. 233 k.p.c., odnoszący się do błędów w ocenie materiału dowodowego, konieczne jest wskazanie, który dowód został nieprawidłowo oceniony przez niezasadne danie mu wiary czy przypisanie mocy dowodowej bądź też przez bezpodstawną odmowę obdarzenia go przymiotem wiarygodności, czy mocy dowodowej. Zarzut ten mógłby zostać uwzględniony tylko wówczas, gdyby skarżący wykazał, jakie kryteria oceny naruszył sąd przy ocenie konkretnych dowodów, uznając brak ich wiarygodności i mocy dowodowej lub niesłusznie im je przyznając, a także w przypadku, gdy brak jest logiki w wiązaniu wniosków z zebranymi dowodami lub gdy wnioskowanie sądu wykracza poza schematy logiki formalnej albo, wbrew zasadom doświadczenia życiowego, nie uwzględnia jednoznacznych praktycznych związków przyczynowo – skutkowych (tak wyrok Sądu Apelacyjnego w Katowicach z dnia 30 maja 2022 r., I ACa 107/21, Legalis nr 2712599, wyrok Sądu Apelacyjnego w Katowicach z dnia 8 czerwca 2022 r., I ACa 771/21, Legalis nr 2712624).

Sąd Rejonowy prawidłowo ustalił stan faktyczny sprawy, a dokonana ocena dowodów nie budzi żadnych zastrzeżeń pod kątem jest zgodności z zasadami logiki i doświadczenia życiowego. Stawiane przez apelującego zarzuty w istocie nie dotyczą błędów w ustaleniach faktycznych czy ocenie dowodów, a sprowadzają się do zakwestionowania zinterpretowania faktów w kontekście przepisów prawa materialnego. Apelacja w części poświęconej zarzutowi rzekomego naruszenia art. 233 § 1 k.p.c., w istocie nie zarzuca ani jednego wadliwie ustalonego faktu, to jest istnienia bądź braku określonego układu rzeczy bądź zjawisk. W istocie, zarzut ujęty w apelacji jako dotyczący naruszenia art. 233 § 1 k.p.c., stanowi zarzut wadliwej subsumpcji art. 357<sup>1</sup> § 1 k.c. w zakresie ustalenia wystąpienia nadzwyczajnej zmiany stosunków połączonych z grożącą powodowi rażąca stratą, które uzasadniałyby zastosowanie reguły rebus sic stantibus; jest to jednak zarzut dotyczący prawa materialnego.

Zarzut naruszenia art. 357<sup>1</sup> § 1 k.c. nie może się ostać.

Apelujący w niniejszej sprawie nie kwestionował, że w wyniku stanu epidemii w związku z zakażeniami wirusem (...)2 nastąpiła nadzwyczajna zmiana stosunków, jednakże zdaniem pozwanego, powód nie wykazał, iż spełnienie świadczenia wiąże się z nadmiernymi trudnościami lub rażąco stratą.

Nadzwyczajną zmianę stosunków w rozumieniu art. 357<sup>1</sup> k.c. mogą tworzyć nie tylko zdarzenia jednorazowe, dramatyczne, spektakularne, ale może to być ciąg zdarzeń w postaci przemian społecznych, gospodarczych i politycznych, które przez swoje oddziaływanie na treść łączącego strony stosunku prawnego zniweczyły pierwotne kalkulacje stron, a które nie były nawet przy dołożeniu należytej staranności do przewidzenia w chwili zawarcia umowy. Jednakże zawsze musi być to oceniane z dużą rozważą i ostrożnością, albowiem przesłanki klauzuli opisanej w art. 357<sup>1</sup> § 1 k.c. - jako instytucji stanowiącej wyjątek od fundamentalnej zasady prawa cywilnego pacta sunt servanda oraz zasady pewności obrotu - nie powinny podlegać wykładni rozszerzającej. Klauzula rebus sic stantibus ma charakter wyjątkowy i nadzwyczajny, można o tym wnioskować na podstawie samych tylko sformułowań, którymi posłużył się ustawodawca do opisu tej instytucji. Określenia takie jak "nadzwyczajna zmiana stosunków", "nadmierna trudność", "rażąca strata" czy nieprzewidywalność wskazanych okoliczności mają jednoznaczną wymowę (wyrok Sądu Apelacyjnego w Łodzi z dnia 21 grudnia 2016 r., sygn. akt I ACa 779/16, LEX nr 2250061).

Przesłanka „rażącej straty” w art. 357<sup>1</sup> k.c. ma autonomiczny charakter. Należy ją oceniać w kontekście konkretnego zobowiązania. W tym celu konieczne jest porównanie aktualnej i pierwotnej wartości świadczeń, a także ocena całokształtu skutków wykonania zobowiązania dla majątku strony, przy uwzględnieniu celu zobowiązania i tego, jakich korzyści z jego wykonania strona mogła się spodziewać (wyrok SN z 19 listopada 2014 r., II CSK 191/14). Nie musi to być strata, która zachwiałaby kondycją finansową wykonawcy bądź groziłaby mu upadłością, wystarczy zwykła rażąca strata transakcyjna (por. wyrok Sądu Najwyższego z listopada 2006 r., V CSK 251/06). W przepisie chodzi zatem o stratę, która została poniesiona, jak tę, która może wystąpić w przyszłości. Istotne jest to by była to strata „rażąca” (wyrok Sądu Apelacyjnego w Warszawie z dnia 25 maja 2022 r., sygn. akt VII Aga 1100/21, LEX nr 3452783).

Przekładając powyższe na grunt przedmiotowej sprawy wskazać należy, że Sąd Rejonowy słusznie uznał, że pozwany wykazał, iż zmiany spowodowane ogłoszeniem stanu epidemii w związku z zakażeniami wirusem (...)2 poniosły za sobą nadmierną trudność w spełnieniu przez powoda świadczenia na rzecz pozwanego, a jednocześnie groziły powodowi poniesieniem przez niego rażącej straty. Jak wynika z przedłożonych przez powoda raportów sprzedaży, w marcu 2019 roku miesięczny utarg w punkcie gastronomicznym przy ul. (...) wyniósł 45.001,46 zł brutto, w marcu 2020 roku zaś – 17.403,83 zł brutto. W kwietniu 2019 roku ten utarg wyniósł 44.977,85 zł brutto, zaś w kwietniu 2020 roku – 306,82 zł brutto. Łączny okres za obrót od 1 marca do 31 maja 2019 r. wyniósł 136.069,69 zł brutto, zaś za okres od 1 marca do 31 maja 2020 r. wyniósł 17.710,65 zł brutto. Obrót w całym 2019 roku w ww. punkcie wyniósł 443.833,38 zł brutto, zaś w całym 2020 roku 86.272,63 zł brutto. W styczniu 2020 roku utarg wyniósł 41.202,65 zł brutto, zaś w styczniu 2021 roku – 8.169,69 zł brutto. W punkcie przy ul. (...) w Ł. zmniejszyła się również ogólna ilość wydanych rachunków. W okresie od 1 marca do 31 grudnia 2019 roku wydano 41.894 rachunki, zaś w analogiczny okresie w 2020 roku było to 8.390 rachunków. W styczniu 2020 roku wydano 3.573 rachunki, zaś w styczniu 2021 roku – 801 rachunków, co wynika z wydruków „ilość rachunków i obrót w godzinach”. Powyższe jasno wskazuje, że sytuacja powoda drastycznie zmieniła się wskutek ogłoszenia stanu epidemii, co miało wymierny wpływ na uzyskiwane przez niego dochodu. Powód przedstawił bilanse firmy, które wyraźnie wskazały, że w 2017 roku działalność powoda przyniosła dochód w kwocie 311.359,59 zł. W 2018 roku dochód wyniósł 209.886,85 zł. W 2019 roku dochód ten wyniósł 389.722,63 zł, przy czym przychód wyniósł 3.309.642,62 zł, zaś łączne wydatki 2.930.305,42 zł. W 2020 roku działalność powoda wykazała stratę w wysokości 156.638,56 zł. Przychody w 2020 r. z tytułu sprzedaży wniosła 1.422.760,38 zł (89,42% przychodów), z tytułu „pozostałych” tj. pomocy z tarcz antykrzysowych – 168.273,84 zł (10,58% przychodów) tj. łącznie – 1.591.034,22 zł. Wydatki wyniosły łącznie 1.714.982,70 zł (zakup towarów – 560.376,02 zł – 32,68% wydatków, wynagrodzenia – 444.125,96 zł – 25,90 % wydatków, pozostałe wydatki, w tym amortyzacja – 710.480,72 zł – 41,43% wydatków). W 2021 roku – na dzień 21 kwietnia 2021 roku działalność powoda wykazała stratę w wysokości 207.160,42 zł. Przychód w 2021 r. z tytułu sprzedaży wniosł 207.125,49 zł (72,99% przychodów), z tytułu „pozostałych” tj. pomocy z tarcz antykrzysowych – 76.642 zł (27,01% przychodów)

tj. łącznie – 283.767,49 zł. Wydatki wyniosły łącznie 490.927,91 zł (zakup towarów – 103.093,14 zł – 21% wydatków, wynagrodzenia – 107.619,22 zł – 21,92 % wydatków, pozostałe wydatki, w tym amortyzacja – 280.215,55 zł – 57,08% wydatków).

Z powyższego wynika, że w punkcie gastronomicznym przy ul. (...) w Ł. powód odnotował spadek obrotów na poziomie około 80%. W roku 2020 i 2021 powód poniósł stratę odpowiednio w wysokości 156.638,56 zł oraz 207.160,42 zł. Co prawda powód otrzymał wsparcie w ramach tzw. tarcz antykryzysowych w wysokości 979.511,17 zł (po uwzględnieniu zwrotu), które nie zostały w całości uwzględnione w bilansie (w 2020 r. został w bilansie uwzględniony przychód z tarcz antykryzysowych w kwocie 168.273,84 zł, a w roku 2021 r. – 76.642 zł), jednakże pozwany nie wykazał, by środki te stanowiły dochód powoda, który zwiększył jego aktywa. Jak zostało ustalone, niektóre dotacje w ramach tzw. tarcz antykryzysowych, które nie są opodatkowane lub co do których nie ma decyzji o ich bezzwrotnym charakterze, zgodnie z zasadami rachunkowości, nie są uwzględnione w bilansie działalności. Jak wynika z załączonej tabeli obrazującej otrzymanie pomocy w ramach tzw. tarcz antykryzysowych, wsparcie w wysokości 104.018,75 zł stanowiło zwolnienie ze składek ZUS, zatem nie powiększało aktywów powoda (nie stanowiło przychodu), a jedynie ograniczało wydatki. Kwota 645.750 zł została udzielona w ramach pożyczki (...), a pozwany nie wykazał, by pożyczka ta była bezzwrotna bądź umorzona, zatem podlega zwrotowi i nie stanowi dochodu powoda. Pozostałe środki w znacznej mierze zostały wykorzystane na wynagrodzenia pracowników i bieżące koszty prowadzenia działalności. Z tej też przyczyny Sąd odwoławczy nie widzi powodów do ich uwzględniania przy ocenie sytuacji finansowej powoda i kwestionowania wykazanej za pomocą bilansów straty powoda w latach 2020-2021.

Wobec powyższego wskazać należy, że przy stracie z prowadzenia działalności gospodarczej, jaką powód wykazał w niniejszym postępowaniu, spełnienie przez powoda świadczenia na rzecz pozwanego byłoby połączone z nadmiernymi trudnościami albo groziłoby mu rażącą stratą. Jednocześnie należy wskazać, że stosując art. 357<sup>1</sup> § 1 k.c., Sąd Rejonowy wziął pod uwagę również interes pozwanego, zgodnie z zasadami współżycia społecznego i obniżył czynsz najmu do kwoty, jaka zgodnie z obecnie zawartą pomiędzy stronami umową najmu jest dla pozwanego akceptowalna.

Podsumowując powyższy wywód stwierdzić należy, iż apelacja pozwanego nie zawierała zarzutów, mogących podważyć rozstrzygnięcie Sądu Rejonowego i w konsekwencji podlegała oddaleniu na podstawie art. 385 k.p.c.

O kosztach postępowania sąd orzekł na podstawie art. 102 k.p.c. w zw. z art. 391 § 1 k.p.c. na zasadzie wyjątku, nie obciążając pozwanego, który przegrał sprawę, obowiązkiem zwrotu kosztów procesu na rzecz powoda. Szczególnych okoliczności uzasadniających to rozstrzygnięcie Sąd upatrywał w trudnej sytuacji finansowej pozwanego oraz zasadach współżycia społecznego. Należy bowiem mieć na względzie, że pozwany, w wyniku zastosowania reguły rebus sic stantibus, choć słusznej, został pozbawiony znacznej części należnego mu czynszu, co spowodowało realną stratę. Obciążenie dodatkowo pozwanego obowiązkiem zwrotu kosztów procesu byłoby w tej sytuacji krzywdzące i niesprawiedliwe.